

Plaça Major

Sant Quirze de Besora

Ubicació

Comarca:	Osona
Lloc/Adreça:	Plaça Major
Emplaçament	Al centre del nucli antic i delimitada pels carrers de Torelló, del pont, c/església i antiga "placeta"
Alçada:	580,6
Coordenades:	
Latitud:	42.100045399098
Longitud:	2.22283244133
UTM Est (X):	435737
UTM Nord (Y):	4661177

Classificació

Número de fitxa	08237 - 28
Àmbit:	Patrimoni immoble
Tipologia	Conjunt arquitectònic
Estil / època:	Medieval Modern Contemporani
Segle	XIV-XIX
Estat de conservació	Bo
Protecció	Inexistent
Tipus de protecció:	Inexistent
Número inventari	Sí. IPA. Núm. 23781
Generalitat i altres inventaris	
Accés	Fàcil
Ús actual:	Social
Titularitat	Pública
Titular:	ajuntament de Sant Quirze de Besora
Autoria de la fitxa	Pere Cascante i Torrella
Data de registre de la fitxa:	dt., 27/06/2023 - 16:03

Descripció

Conjunt urbà de notable importància i situat al cor del nucli antic. Té una planta més aviat trapezoïdal allargassada i limitada pels carrers de Torelló a la part de migdia, el carrer de la plaça que connecta amb el carrer del pont per mitjà de la denominada "placeta" a la cruïlla amb els carrers de l'església a la banda de tramuntana. La banda nord és més ampla que la sud i acull l'antiga casa del Comú o ajuntament. A la part nord-est hi ha un carrer que connecta amb el carrer de l'església i la placeta de davant de la mateixa. Es tracta d'una reforma urbanística portada a terme el 1952 arrel dels enderroc de l'antiga casa de la confraria de Sant Sebastià situada al costat de la casa del comú i formant un estret callerot que connectava la plaça amb el carrer de l'església. Al costat de la finca núm. 2 encara n'hi havia una altra, la número 3 que també va ser enderrocada amb motiu de les mateixes reformes urbanístiques i que unificava el conjunt de l'església i de la plaça en una sola unitat urbanística. Tant sols hi havia una mica de gaia (pati) que separava l'edifici religiós de la resta de les edificacions. Les edificacions que envolten la plaça, a banda de la casa del comú que conserva encara uns trets més aviat monumentals protagonitzats per la llotja o porxada d'arcs de mig punt de la planta baixa o les finques núm. 2, 5, 11, 12, 13, 14 i que estan descrites en fitxes a part, la resta d'habitatges corresponen a les clàssiques i típiques construccions gremials entre mitgeres compostes per una planta baixa, un primer pis i unes golfes amb coberta a dues vessants amb el carener paral·lel a la façana principal que s'orienta a cada costat de la plaça i amb la part del darrere que mira a les hortes i a les muralles. Cal destacar que algunes finques 9, 2, 4, 6 i 8 situades a la part de més a migdia encara conserven el parcel·lari original amb la casa separada de la muralla per un pas de ronda i emprat com a hortes. A més a més aquestes cases, encara que molt reformades responen a cases humils de gremis i teixidors i organitzades seguint les pautes de les característiques parcel·les gòtiques amb un origen clarament medieval. Per contra les finques 2, 3, 5, 11, 12, 13 i 14 pertanyien a la noblesa (baró de Santa Coloma) i també a les famílies més representatives i estan compostes per un nombre major de pisos i també de crugies.

Val a dir que la plaça segueix una traça urbanística desenvolupada pel pas del camí ral que partia de Vic i es dirigia a Ripoll passant per la vila de Sant Quirze assentada al marge esquerra del riu Ter i connectada amb el camí principal per mitjà d'un pont de tres ulls (actual pont de Sant Quirze). El mateix pont també unia amb el nucli de Montesquiu, el casal homònim i els nuclis de Santa Maria de Besora i Vidrà. A més a més venia delimitada pel riu Ter, el torrent de la Foradada i també la riera de la Solana, avui al TM de Montesquiu. El pas del camí per l'interior de la vila va fer que es desenvolupés un urbanisme vinculat al mateix i amb un nucli central per a comerç, vendes i mercat que corresponia amb la plaça. Al centre hi ha un brollador d'aigua amb una placa i monument commemoratiu a la portada d'aigües.

Segons imatges antigues conservades la casa núm. 10 de la plaça conservava uns trets encara "gòtics" amb una porta allindada i sostinguda per permòdols i al seu damunt una finestra de petites dimensions. Els núms. 3 i 4 també presentaven una fisonomia diferent amb balcons al primer pis i amb una important ràfec o cornisa que coronava la façana i compost per trets filades de teula ceràmica i maó pla. La núm. 3 presentava petites finestres a sota teulada pertanyents a les golfes.

Observacions:

Conjunt urbà de característiques molt notables que ha sabut preservar encara que amb moltes reformes el caràcter originari de l'urbanisme d'arrels medievals i que s'ha mantingut en més o menys alteracions fins a l'actualitat. Les edificacions que l'envolten, especialment les que tenen una fitxa específica però també les altres reuneixen les característiques de les cases gremials, sobretot les situades a la banda del carrer de Torelló on encara conserven la composició de PB+ 1 pis + sota teulada.

L'edifici de l'ajuntament, utilitzat possiblement com a llotja de draps es situa en un extrem del conjunt com a punt de més importància.

La plaça segueix les característiques pròpies de les places de mercat de la comarca de l'Osona com és el cas de la plaça de Torelló, la Plaça major de Vic, la plaça de Rupit o altres indrets de fora de l'Osona com seria el cas de la plaça de Bagà (Berguedà), el verger de la Pobla de Lillet, la plaça de Bellver de Cerdanya, la plaça de Santa Pau a la Garrotxa i moltes altres. Totes elles estan voltades per edificis amb porxos a la planta baixa emprats com a llotges de mercat, cases nobiliàries al seu entorn i la part central descoberta i utilitzada per a vendre productes de gran format (llenya, bestiar, fusta...). Tots els indrets on hi han places de característiques similars corresponen a viles amb llarga tradició llanera, molins bataners situats al costat de les lleres dels rius i amb una forta activitat de paraires i teixidors.

Història

La història de la plaça Major de Sant Quirze va molt lligada a l'evolució de la vila. De fet les notícies més antigues les tenim en els anys 887 i 898 quan el comte Guifré el Pelós va dotar amb el consentiment del bisbe Gotmar de Vic, els delmes i les primícies de les parròquies i masos de Sta Maria i St. Quirze, al monestir de Sant Joan de Ripoll, anomenat més tard com a Sant Joan de les Abadesses. Segons Monsalvatge el 898 el bisbe Gotmar va consagrar les esglésies de Sant Quirze i Santa Maria de Besora que l'abadessa Emma havia reedificat. Aquest fet va provocar que l'església de Sant Quirze estigués sota la jurisdicció del monestir i fos aquest mateix l'encarregat de nomenar els rectors, cobrar delmes, tributs...Aquest fet donaria origen a l'església, el cementiri i possiblement una petita sagrera organitzada als entorns dels carrers de l'església, plaça Major i carrer església tenint una forma més aviat ametllada i centralitzada al voltant de l'edifici religiós.

Temps després i en concret als anys 1262, 1263, 1372, 1402 i 1443 es documenten diversos actes de vassallatge entre els senyors de Besora i el monestir de Sant Joan en referència als tributs cobrats i la seva reconeixença i vassallatge a l'abat de Sant Joan. En els fogatges de 1372 s'esmenta la presència d'uns 25 masos i el pagament d'un seguit de tributs al monestir. No obstant això i tenint present que la vila estava en plena pesta negra havia experimentat una evolució entre el nord i el sud allargant el perímetre de l'antiga sagrera pels extrems ja que seguia la traça de l'antic camí ral. Possiblement es desenvoluparen els eixos carrer de Torelló, carrer del Pont, carrer de la plaça i la mateixa plaça que es situà a la part central aprofitant els límits de l'antiga sagrera i esdevenint el punt neuràlgic del mercat. Per la part de llevant es formà el carrer dels Patis i tot el conjunt es va tancar darrere un recinte de muralles reforçat per torres i amb tres portals; el de Torelló a migdia, el del pont a tramuntana que comunicava amb el "mal pas" i el pont damunt del Ter erigit el segle XIV i finalment a llevant el portal de l'església. Fruït d'aquesta puixança es va erigir la casa del comú amb la llotja de comerç i segles més tard la casa de la confraria. La puixança econòmica i el poder del mercat i del comerç provocaren que algunes famílies habitessin a la plaça Major com a símbol del seu status.

Entre el 1401 i 1402 hi ha un cens on s'hi esmenten unes 36 famílies. El 1519 consten un total de 29 famílies i el 1553 ja n'hi ha un total de 40. Aquest increment possiblement seria provocat pel desenvolupament de les activitats tèxtils i manufactureres, l'aparició de telers, gremis i una gran quantitat de paraires. Tant és així que el 1626 hi havia un total de 493 persones. Posteriorment el 1686 Sant Quirze ja tenia 90 famílies al poble i 10 als masos. El 1741 es passà a un total de 265 cases juntament amb Montesquiu. Testimonis d'aquests afers en caldria destacar l'allargament del carrer de Torelló fins al denominat "mal pas" situat al costat del pont damunt del riu Ter i també l'aparició del carrer de les Roques. Fora d'aquest nucli hi hauria el molí vell situat a prop de la desembocadura de la riera de la Foradada i també el molí nou o molí bataner situat a la zona de Cal Trinxet.. L'increment es reflecteix el 1782 on a Sant Quirze hi havia un total de 180 cases; 515 adults i 250 menors. Finalment el cens de 1846 Sant Quirze

constava de 168 famílies i 774 persones. No cal dir que la majoria de les cases eren intra muralles de manera que la imatge de la vila era similar a la d'un castell medieval degut a que havia crescut portes endins. Durant tots aquests anys s'havia aixecat l'hospital dels pobres, la casa de la confraria, la capella de la confraria i s'havia anat urbanitzant el carrer dels patis que tal i com diu el seu nom era un espai ocupat per patis i hortes de les cases amb façana al carrer del Pont

Bibliografia

PLADEVALL I FONT, ANTONI (1972). L'antic terme feudal de Besora i les seves parròquies de Sta Maria i St. Quirze. Programa de la Festa Major. Ajuntament de Sant Quirze, 1972.

PLADEVALL I FONT, ANTONI (1995). Els mil cent anys de l'existència de Sant Quirze de Besora. Programa de la Festa Major. Ajuntament de Sant Quirze de Besora

SERRALLONGA URQIDI, JOAN (1998). Sant Quirze de Besora de 1714 a l'actualitat. Elmo editorial. Ajuntament de Sant Quirze de Besorra

DDAA. (2010). Sant Quirze de Besora. El retrat. Una mirada al passat. Ajuntament de Sant Quirze de Besora

AMQ- Cuaderno de liquidaciones y Amillaramiento Sant Quirze de Besora 1862.. Carpeta 1016

ACM: Censos 1401, 1402, 1519, 1686, 1741, 1782 i 1846

